

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย การอภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการนำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนใน กรุงเทพมหานครนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. สำรวจทักษะชีวิตของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาบทบาทของกลุ่มเยาวชนในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยในการสำรวจทักษะชีวิตของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร โดยทำการศึกษากับ เด็กและเยาวชนในกรุงเทพมหานคร เป็นเพศชาย 857 คนและเพศหญิง 950 คนที่กำลังศึกษาอยู่ใน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 1-3 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 4-6 และระดับชั้น ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1-3 โดยเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือ แบบสอบถามเนื้อหา แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ตอนที่ 2 ปัจจัยภายใน ตัวบุคคลที่ส่งผลต่อทักษะชีวิต ตอนที่ 3 ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อทักษะชีวิต ตอนที่ 4 ทักษะชีวิต ของเยาวชน ตอนที่ 5 กิจกรรมที่ส่งผลให้เกิดทักษะชีวิตพบว่าเยาวชนมีทักษะชีวิตและปัจจัยภายใน ตัวบุคคลและปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตแตกต่างกัน ดังนี้

ในเรื่องปัจจัยภายในตัวบุคคลที่ส่งผลต่อทักษะชีวิต กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสังกัดกทม.มีแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์มากที่สุด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสังกัดอาชีวศึกษามีมโนภาพแห่งตนมากที่สุด และกลุ่มผู้ให้ ข้อมูลสข.มีการปรับตัวมากที่สุด

เรื่องปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อทักษะชีวิต กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสังกัดสข.มีระดับอิทธิพลจากการ อบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากที่สุด กลุ่มให้ข้อมูลสังกัดอาชีวศึกษามีระดับอิทธิพลของครูมาก ที่สุด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสังกัดอาชีวศึกษามีระดับการมีอิทธิพลของเพื่อนมากที่สุด กลุ่มผู้ให้ข้อมูล สังกัดสพฐ. มีระดับอิทธิพลของสื่อมวลชนมากที่สุด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสังกัดสพฐ.มีระดับอิทธิพลของ ศาสนามากที่สุด

เรื่องระดับของทักษะชีวิตเยาวชน 12 ด้าน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสังกัดอาชีวศึกษามีระดับความคิด วิเคราะห์วิจารณ์มากที่สุด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสังกัดอาชีวศึกษามีความคิดสร้างสรรค์มากที่สุด กลุ่มผู้ให้ ข้อมูลสังกัดสข. มีความตระหนักในตนมากที่สุด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสังกัดสข.มีความเห็นอกเห็นใจ ผู้อื่นมากที่สุด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสังกัดสข.มีความภูมิใจในตนเองมากที่สุด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสังกัดกทม. มีความรับผิดชอบต่อสังคมมากที่สุด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสังกัดสพฐ. มีระดับการสร้างสัมพันธภาพมาก

ที่สุด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสังกัดอาชีวศึกษา มีระดับการสื่อสารมากที่สุด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสังกัดกทม. มีระดับการตัดสินใจมากที่สุด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสังกัดอาชีวศึกษา มีระดับการตัดสินใจมากที่สุด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสังกัดอาชีวศึกษา มีระดับการแก้ไขปัญหาที่สุด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสังกัดอาชีวศึกษา มีระดับการจัดการทางอารมณ์มากที่สุด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสังกัดสช.มีระดับการจัดการความเครียดมากที่สุด

จากผลการสำรวจปัจจัยที่มีผลต่อทักษะชีวิตในแต่ละด้านมี ดังนี้ คือ

1. ทักษะความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ในระดับต่ำ พบว่า นักเรียนชายที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีเกรดเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.4 มีรายได้ครอบครัวต่ำกว่า 16,000 บาท เรียนอยู่ในโรงเรียนพื้นที่กรุงเทพมหานครชั้นกลาง และพักอาศัยอยู่กับญาติ ในระดับสูง พบว่า นักเรียนหญิงที่เรียนอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในโรงเรียนพื้นที่ชั้นนอก มีเกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.2 มีรายได้ครอบครัวมากกว่า 30,000 บาท และพักอาศัยอยู่กับพ่อหรือแม่
2. ทักษะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในระดับต่ำ พบว่า นักเรียนชายที่เรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพื้นที่กรุงเทพมหานครชั้นใน มีเกรดเฉลี่ยต่ำกว่า 2.4 มีรายได้ครอบครัวต่ำกว่า 16,000 บาท และพักอาศัยอยู่กับพ่อหรือแม่ ในระดับสูง พบว่า นักเรียนหญิงที่เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในโรงเรียนพื้นที่กรุงเทพมหานครชั้นนอก มีเกรดเฉลี่ยสูงกว่า 3.2 มีรายได้ครอบครัวสูงกว่า 30,000 บาท และพักอาศัยอยู่กับญาติ
3. ทักษะความตระหนักรู้ในตน ในระดับต่ำ พบว่า นักเรียนชายที่เรียนอยู่ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในพื้นที่กรุงเทพมหานครชั้นนอก มีเกรดเฉลี่ยต่ำ มีรายได้ครอบครัว 16,000-30,000 บาท พักอาศัยอยู่กับพ่อหรือแม่ ในระดับสูง พบว่า นักเรียนหญิง เรียนอยู่ในระดับมัธยมปลายในโรงเรียนพื้นที่กรุงเทพมหานครชั้นนอก มีเกรดเฉลี่ยสูงกว่า 3.2 มีรายได้ครอบครัวมากกว่า 30,000 บาท และพักอาศัยอยู่กับญาติ
4. ทักษะความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในระดับต่ำ พบว่า นักเรียนชาย ที่เรียนอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในพื้นที่กรุงเทพมหานครชั้นนอก มีเกรดเฉลี่ยต่ำ มีรายได้ครอบครัวต่ำ และพักอาศัยกับพ่อหรือแม่ในระดับสูง พบว่า นักเรียนหญิงที่เรียนในระดับมัธยมปลายในพื้นที่โรงเรียนชั้นกลาง มีเกรดเฉลี่ยสูง มีรายได้สูง และพักอาศัยอยู่กับญาติ
5. ทักษะความภูมิใจในตนเอง ในระดับต่ำ พบว่า นักเรียนชายในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในโรงเรียนพื้นที่กรุงเทพมหานครชั้นนอก มีเกรดเฉลี่ยต่ำกว่า 2.4 มีรายได้ครอบครัวต่ำ พัก

อาศัยอยู่กับพ่อหรือแม่ ในระดับสูง นักเรียนหญิงในระดับมัธยมปลายในโรงเรียนพื้นที่กรุงเทพมหานครชั้นกลาง มีเกรดเฉลี่ยสูง รายได้ครอบครัวสูงกว่า 30,000 บาท และพักอาศัยอยู่กับญาติ

6. ทักษะความรับผิดชอบต่อสังคม ในระดับต่ำ พบว่า นักเรียนชาย ที่เรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในโรงเรียนพื้นที่ชั้นนอก มีเกรดเฉลี่ยต่ำกว่า 2.4 มีรายได้ครอบครัวสูงกว่า 30,000 บาท พักอาศัยกับพ่อและแม่ ในระดับสูง พบว่า นักเรียนหญิง เรียนในระดับมัธยมต้นในโรงเรียนกรุงเทพมหานครชั้นกลาง มีเกรดเฉลี่ยสูงกว่า 3.2 รายได้ครอบครัวต่ำ พักอาศัยอยู่กับญาติ
7. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคล ในระดับต่ำ พบว่านักเรียนชายที่เรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนกรุงเทพชั้นใน มีเกรดเฉลี่ย 2.4-3.2 มีรายได้ครอบครัวปานกลาง 16,000-30,000 บาท พักอาศัยอยู่กับพ่อหรือแม่ ในระดับสูง พบว่า นักเรียนหญิงที่เรียนอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในโรงเรียนกรุงเทพชั้นนอก มีเกรดเฉลี่ยสูง มีรายได้ครอบครัวสูง และพักอาศัยอยู่กับญาติ
8. ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ในระดับต่ำ พบว่า นักเรียนชายที่เรียนอยู่ในระดับมัธยมปลาย ในโรงเรียนพื้นที่กรุงเทพชั้นใน มีเกรดเฉลี่ยปานกลาง 2.4-3.2 มีรายได้ครอบครัวปานกลาง 16,000-30,000 บาท และพักอาศัยอยู่กับพ่อหรือแม่ ในระดับสูง พบว่า นักเรียนหญิงที่เรียนอยู่ในระดับมัธยมต้นในพื้นที่กรุงเทพชั้นนอก มีเกรดเฉลี่ยสูงกว่า 3.2 มีรายได้ครอบครัวสูง และอยู่กับญาติ
9. ทักษะการตัดสินใจ ในระดับต่ำ นักเรียนชายที่เรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในโรงเรียนกรุงเทพชั้นนอก มีเกรดเฉลี่ยต่ำ มีรายได้ครอบครัวต่ำกว่า 16,000 บาท พักอาศัยอยู่กับญาติ ในระดับสูง นักเรียนหญิงที่เรียนอยู่ในระดับมัธยมต้นในโรงเรียนพื้นที่กรุงเทพชั้นกลาง มีเกรดเฉลี่ยสูง มีรายได้ครอบครัวสูง พักอาศัยอยู่กับญาติ
10. ทักษะการแก้ปัญหา ในระดับต่ำ นักเรียนชายที่เรียนอยู่ในชั้นมัธยมต้น ในโรงเรียนพื้นที่กรุงเทพชั้นกลาง มีเกรดเฉลี่ยต่ำ มีรายได้ครอบครัวปานกลาง พักอาศัยอยู่กับพ่อหรือแม่ ในระดับสูง นักเรียนหญิงที่เรียนอยู่ในชั้นมัธยมปลายในโรงเรียนในพื้นที่กรุงเทพชั้นนอก มีเกรดเฉลี่ยสูง มีรายได้ครอบครัวสูง พักอาศัยอยู่กับญาติ

11. ทักษะการจัดการกับอารมณ์ ในระดับต่ำ นักเรียนหญิงเรียนในระดับมัธยมต้นในโรงเรียนพื้นที่กรุงเทพชั้นนอก มีเกรดเฉลี่ยสูง มีรายได้ครอบครัวต่ำ พักอาศัยอยู่กับพ่อและแม่ ในระดับสูง นักเรียนชายที่เรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในโรงเรียนพื้นที่กรุงเทพชั้นนอก มีเกรดเฉลี่ยปานกลาง 2.4-3.2 และพักอาศัยพ่อหรือแม่
12. ทักษะการจัดการความเครียด ในระดับต่ำ นักเรียนหญิงเรียนอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในพื้นที่กรุงเทพชั้นนอก มีเกรดเฉลี่ยปานกลาง 2.4-3.2 มีรายได้ครอบครัวต่ำ พักอาศัยอยู่กับพ่อและแม่ ในระดับสูง พบว่า นักเรียนชายเรียนอยู่ในระดับมัธยมปลาย ในพื้นที่กรุงเทพชั้นกลาง มีเกรดเฉลี่ยต่ำกว่า 2.4 มีรายได้ครอบครัวปานกลาง 16,000-30,000 บาท พักอาศัยกับพ่อหรือแม่

ผลการวิจัยในการสำรวจบทบาทของกลุ่มเยาวชนในการพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชน โดยทำการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์กลุ่มเยาวชน ได้แก่ กลุ่ม Youth for Next Step กลุ่มมะขามป้อม กลุ่ม Box of fish กลุ่มละครเพื่อการเรียนรู้บางพลีพบว่า

1. กลุ่มเยาวชน Youth for Next Step มีการดำเนินกิจกรรมที่เน้นทักษะด้านความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ การจัดการอารมณ์ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ความรับผิดชอบต่อสังคมและความตระหนักรู้ในตนเอง
2. กลุ่มละครเพื่อการเรียนรู้บางพลี มีการดำเนินกิจกรรมที่เน้นทักษะด้านความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ความตระหนักรู้ในตนเอง การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ความรับผิดชอบต่อสังคม
3. กลุ่ม Box of fish มีการดำเนินกิจกรรมที่เน้นความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ความภูมิใจในตนเอง การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การแก้ปัญหา การสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล
4. กลุ่มมะขามป้อม มีการดำเนินกิจกรรมที่เน้นเรื่องความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบต่อสังคม การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

โดยผู้วิจัยได้สังเกตว่ากลุ่มเยาวชนที่ได้ทำกิจกรรมมีทักษะบางทักษะที่ขาดหาย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรที่จะเพิ่มการทำกิจกรรมที่เน้นทักษะที่ขาดนี้เข้าไปในการทำกิจกรรมของกลุ่ม

เยาวชนด้วย โดยทักษะที่ขาดหายไป คือ ทักษะความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ทักษะการตัดสินใจ และการจัดการความเครียด

แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากผลการสำรวจทักษะชีวิตของนักเรียนในกรุงเทพมหานคร พบว่า ทักษะชีวิตที่เยาวชนในกรุงเทพมหานครมีแต่อยู่ในระดับยอมรับไม่ได้ คือ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการจัดการความเครียด ทักษะความภูมิใจในตนเองและทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัย ซึ่งทักษะที่มีค่าสูงสุดอยู่ในระดับยอมรับได้ คือ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ทักษะความตระหนักรู้ในตน ทักษะความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทักษะชีวิตด้านจิตพิสัย โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กและเยาวชนได้ให้ความเห็นสรุปว่า ทักษะชีวิตที่ควรจะต้องได้รับการส่งเสริมให้เยาวชน คือ ทักษะความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ เนื่องจากเหมาะกับเด็กและเยาวชนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นทักษะด้านพุทธิพิสัย แต่ในการทำกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนนั้นก็มีการเน้นการพัฒนาที่ทักษะด้านพุทธิพิสัยด้วย ซึ่งสอดคล้องกับคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชน

นอกจากนี้ การพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชน จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายๆ ส่วน เนื่องจากการที่เยาวชนจะเรียนรู้และเติบโตขึ้นในสังคมนั้น ไม่ได้อาศัยคนเพียงคนเดียว แต่เป็นการขัดเกลาจากสังคมรอบด้าน เยาวชนจะได้รับการอบรมสั่งสอนจากครอบครัวเมื่อวันเด็ก และเมื่อโตขึ้นก็จากโรงเรียน และจากความคิดของกลุ่มเพื่อน สื่อมวลชนตามกระแสสังคมและคำสอนทางศาสนา โดยเยาวชนมีแนวโน้มที่จะเข้าหากลุ่มเพื่อน ซึ่งกลุ่มเยาวชนที่ทำการกิจกรรมเพื่อพัฒนาเยาวชนด้วยกันนั้น ยังมีอัตราการเข้าร่วมของเยาวชนน้อย เนื่องจากกลุ่มเยาวชนยังมีพลังไม่มากพอที่จะขยายเครือข่ายไปให้กว้าง และการเข้าร่วมของเยาวชนยังต้องมีการคัดเลือก ทำให้เยาวชนบางส่วนที่อยากพัฒนาตนเองไม่มีโอกาสได้พัฒนา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะทำให้ความช่วยเหลือกลุ่มเยาวชน เพื่อให้การพัฒนาทักษะชีวิตมีเครือข่ายที่ขยายมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องแนวทางพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนกรุงเทพมหานคร ทำให้ได้ข้อค้นพบหลายอย่างที่เกี่ยวกับงานวิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. จากกรอบแนวคิดทฤษฎีเรื่องปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ของจอร์จ เฮอร์เบิร์ต มิด ได้อธิบายว่าบุคคลมีลักษณะความเป็นตัวตนอยู่ในตัว ซึ่งเมื่อบุคคลได้อยู่ภายใต้สังคม เกิด

การอบรมขัดเกลาจากสังคมและได้รับอิทธิพลจากสังคมให้ประพฤติปฏิบัติตัวตามความคาดหวังของสังคม ก่อให้เกิดเป็นภาพลักษณ์ที่บุคคลจะเป็นไปตามที่คาดหวังของสังคม แรงขับเคลื่อนจากสังคมทำให้เยาวชนเกิดความต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพตนเอง โดยมองบุคคลอื่นที่ประสบความสำเร็จเป็นแบบอย่าง ซึ่งในการเก็บข้อมูลวิจัยกลุ่มเยาวชน พบว่าเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มเยาวชน ในตอนแรกจะเป็นเพียงคนถูกอบรมมาก่อน ซึ่งเมื่อเวลาผ่านไปเยาวชนเหล่านั้นได้เปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้ให้เป็นคนอบรมขัดเกลาใส่กระบวนให้เยาวชนรุ่นถัดไปได้พัฒนา ซึ่งถึงแม้เยาวชนเหล่านั้นจะไม่ได้มีทักษะชีวิตเรื่องนั้นอยู่ก่อน แต่เมื่อถูกสังคมจับตาและคาดหวังกับความสามารถของเยาวชนแล้วเยาวชนก็จำเป็นต้องเรียนรู้และพัฒนาทักษะนั้นให้เกิดขึ้นได้ โดยกระบวนการทำงานของกลุ่มเยาวชน เช่น เยาวชนอาจจะไม่เคยมีทักษะของความเป็นผู้นำมาก่อน เมื่อปรับเปลี่ยนบทบาทมาเป็นพี่เลี้ยงเยาวชนก็ต้องพยายามเรียนรู้ที่จะเป็นผู้นำรุ่นน้องให้ได้ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายภาคส่วนที่จะสามารถช่วยพัฒนาทักษะชีวิตในเยาวชนได้ โดยผู้วิจัยจะขอเสนอแนะข้อเสนอแนะจากการทำวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียน จากผลการวิจัยสามารถสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนนั้นมีปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้การพัฒนาทักษะชีวิตเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์ ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน ศาสนา สื่อมวลชน ซึ่งในแต่ละพื้นที่ก็จะมีปัจจัยเงื่อนไขแตกต่างกัน ดังนั้น โรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยหนึ่งที่สามารถพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนจึงควรให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ เช่น ในด้านการเป็นเครือข่ายการสนับสนุนการทำกิจกรรมของเยาวชนร่วมกับกลุ่มเยาวชนต่างๆ จะเห็นได้ว่ามีกลุ่มเยาวชนที่ต้องการความร่วมมือจากโรงเรียนอย่างมาก ซึ่งโรงเรียนก็มีศักยภาพมากพอที่จะเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม นอกจากนี้ในการสร้างโอกาส หรือเปิดพื้นที่ให้เยาวชนได้ใช้ประสบการณ์ใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะต่างๆ เช่น การเล่นฟุตบอล การแสดงละคร เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับครอบครัว การดูแลรักและเอาใจใส่ของครอบครัวถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญของการมีทักษะชีวิตของเยาวชน ในกลุ่มของเยาวชนระดับอาชีวศึกษามีทักษะการชีวิตหลายๆด้านในทางที่ดี เช่น การแก้ไขปัญหา การคิดวิเคราะห์วิจารณ์ แต่กลับมีระดับของอิทธิพลจากครอบครัวน้อย ซึ่งครอบครัวควรจะให้ความรักและเอาใจใส่เยาวชนในสังกัดอาชีวศึกษามากขึ้น เพื่อให้เยาวชนอาชีวศึกษามีการพัฒนาทักษะชีวิตด้านอื่นๆมากขึ้นไปด้วย